

Zajímavá otázka ohledně poštovního tarifu

Je to už dávno, co byla v aukci Profil prodána čs. dopisnice přepravená 15. května 1937 prvním letem z Bratislavy do Terstu. Nevzbudila mnoho pozornosti, snad i proto, že tento úsek letu neuváděl ve svém známém a aerofilatelisty hojně používaném katalogu Čs. *letecká pošta* jeho autor Petr Horka. A tak si ji s radostí koupil jeden přední aerofilatelista, který si uvědomil, že se s takovou celistvostí vlastně dosud nesetkal. Nyní mi tato dopisnice byla znovu předložena k posouzení pravosti a vystavení Garančního certifikátu.

FRANTIŠEK BENEŠ

Horkův katalog v označení letu uvádí úplnou trasu „Praha – Bratislava – Klagenfurt – Terst – Benátky“ (v příležitostném razítku je přitom uvedeno jen „Praha – Bratislava – Klagenfurt – Benátky“, tedy bez Terstu). Pokud jde o katalogizaci, z Prahy uvádí celistvosti přepravené do všech čtyř následujících měst, tedy i do Terstu, z Bratislavy však jen do Klagenfurtu a Benátek; celistvost adresovaná do Terstu mu zřejmě nebyla známa (letadlo tam však rozhodně přistálo, o čemž svědčí celistvosti odeslané tam z Prahy).

Ani já si nevybavuju, že bych se s jinou celistvostí z Bratislavy do Terstu – mimo tu nyní mi předloženou – někdy setkal (i když možná vznikly). Podívejme se proto na tu doposud jedinou mi známou podrobněji.

15. 5. 1937

Praha - Bratislava - Klagenfurt - Terst - Benátky

LP ČSA/Ala Littoria

121a **Praha - Bratislava**, RFI modré i jako RA..... 300

121b **Praha - Klagenfurt**, RFI modré, RC černý, (77) 1000

121c **Praha - Terst**, RFI modré, (20) 1500

121d **Praha - Benátky**, RFI modré, RFI černé jako RA, (2119 z toho 2000 FFL ČSA) 800

121e **FFL ČSA Praha - Benátky** 100

121f **Bratislava - Klagenfurt**, RFI modré, RC černý 1100

121g **Bratislava - Benátky**, RFI modré, RFI černé jako RA 800

Jde o kartu tvrdšího papíru ve velikosti běžně používané dopisnice, na adresní straně vlevo nahoře opatřenou rukopisnou poznámkou odesílatele „Bratislava – Klagenfurt – Trieste“, popisující trasu, po níž má být přepravena. Vlevo dole je opatřena otiskem řádkového (zjevně českého) razítka „Rekomando“, a jsou na ní vylepeny dvě nálepky – R-nálepka pošty Bratislava 2 a poštovní nálepka Letadlem/Par Avion.

Adresa je velmi stručná a z poštovního hlediska vlastně nedostatečná: „Mrs. J. Neumann, Trieste, Italia“ (což v tak velkém městě, jakým byl Terst, jen těžko mohlo vést k nalezení adresátky).

Když se pokusíme zrekonstruovat jednotlivé fáze poštovní přepravy, s jistotou můžeme říci, že jako první bylo na dopisnici otištěno modré příležitostné podací razítko Bratislava 2 Letecká pošta s datem 15.5.37 a časovým údajem 10 hodin. Celkem se zde nacházejí tři jeho otisky, dva na známkách na adresní straně a jeden kontrolní na straně zadní.

Na té jsou dále čtyři otisky denních razítek italské pošty, z toho dva téměř zcela přes sebe. Po jejich prohlídce lze konstatovat, že jako druhé bylo otištěno razítko Terst s datem 15.5., tedy ze stejného dne, kdy proběhl let (je zčásti překryto dalším otiskem razítka).

O den později byla otištěna dvě další razítka Terst s datem 16.5., a nakonec razítko s datem 17.5. Šlo o doporučenou zásilku a tak lze uvažovat, že se tamní pošta snažila najít adresáta. Když se to nepodařilo, opatřila dopisnici řádkovým razítkem *Destinataire inconnu* (= Příjemce neznámý) a vyhověla italsky napsanému rukopisnému pokynu odesílatele (v překladu) „Vraťte prosím okamžitě na“ (+ razítko s adresou odesílatele).

Poté byla dopisnice na adresní straně opatřena rukopisnou poznámkou „retour“ (vrátit), řádkovým razítkem „Al mittente“ (odesílateli) a otiskem razítka Terst s datem 17.5.37 v 15 hodin (vlastně jakoby „podacím“), a pozemní cestou odeslána zpět do Bratislavy. Že tam v pořádku dorazila potvrzuje „dodací“ razítko pošty Bratislava 2 v pravém dolním rohu adresní strany, bohužel s nečitelným datem. Zde pošta ještě přičinila rukopisnou poznámku „V příjmení odepsáno“, šifru „B“ a zásilku vydala původnímu odesílateli.

Pokud jde trasu, již dopisnice prošla, je tedy všechno jasné a dobře poštovně doložené.

Jinou otázkou je výplatné, uhrazené známkami, které jsou na dopisnici nalepeny. Jejich složení a způsob vylepení napovídají, že jde o filatelisticky motivovanou zásilku. Obzvláště nápadné je vylepení celé série Dětem 1937, dofrankované známkou 20 h Znak, a dále použití dvou leteckých známek (50 h a 1 Kč). Toto složení na první pohled vzbuzuje dojem, že jde nejen o zásilku filatelisticky motivovanou, ale i přefrankovanou.

Po bližším prozkoumání se však ukázalo, že může jít naopak o zásilku vyplacenou nedostatečně!

Letecký příplatek do Itálie po většinu 30. let (tedy i v době odeslání dopisnice) činil 1,50 Kč, je tedy dvojicí leteckých známek správně uhrazen.

Jiné je to u základního výplatného, které do Itálie pro dopisnici v VI. tarifním období činilo 1,50 Kč + 2,50 Kč za doporučné, celkem tedy 4 Kč. Vylepeno je však jen 3,70 Kč, a po odečtení 2,50 Kč za doporučné zbývá jen 1,20 Kč namísto zmíněných 1,50 Kč.

A jsme u otázky naznačené v titulku. Částka 1,20 Kč odpovídá sníženému poštovnému, které však pro Itálii podle všech mi dostupných pramenů platilo od 1.4. 1922 jen do 8.3.1928, protože Itálie v lednu toho roku dohodu o recipročním snížení poštovného vypověděla. Devět let poté o této skutečnosti na tak často využívaném poštovním úřadu, jakým byl PÚ Bratislava 2, jistě věděli a nedostatečně vyplacenou doporučenou zásilku by nepřehlédli. Přesto ji vypravili bez připomínek a stejně se k ní zachovala i pošta v Terstu.

Je možné, že v Bratislavě omylem zaměnili zemi dodání za Rakousko, jehož město Klagenfurt bylo uvedeno jako první v příležitostném razítku? Tam totiž snížená sazba 1,20 Kč skutečně platila. Nebo se při počítání nominále známek prostě přehlédli? Nebo si Terst chybně zařadili do Jugoslávie, kam snížená sazba platila od počátku roku 1936? (To je však nepravděpodobné, protože v adrese je výslovně uvedeno „Italia“.) Nebo pro Terst platila zvláštní sazba, vzhledem ke sporu s Jugoslávií? (Což se mi zdá vyloučené.) Nelze ani pominout možnost, že odesílatel stejným letem anišál více dopisnic do různých míst, a tahle se zapletla mezi ty adresované do Rakouska...

To je dost otázek k jedné dopisnici, která nejenže patří k našim nevzácnějším leteckým celistvostem druhé poloviny 30. let, ale tahle nejasnost jí navíc dodává slabý nádech záhadnosti.